

ДЪЛГ И ЛИРИКА

Лиляна Стефанова

Позволете ми да започна с едно свое наблюдение. Като главен редактор на литературното списание „Обзор“, което излиза на чужди езици, аз се сблъсках със знаменателен факт. Сериозен положителен отклик, особено подчертан интерес пробуждат в чужбина ония наши поети, които притежават скъпоценно чувство за новото, които са автори на граждански значима поезия и постигат своя художествена самостоятелност. Тази конкретна по своя адрес поезия, с по-голямо политическо звучене общува много по-тясно с чуждия читател, отколкото поезия, затворена в рамките на много лични и неясни преживявания. Въпреки мъчно преодолимата бариера на превода тази поезия носи художествената истина за нас, за живота в една социалистическа страна и именно затова тя има своя притегателна сила дори в страни, в които поезията е пленница на пълно противоположни течения.

Според мен най-доброто в нашата съвременна поезия се отличава с ярко изразен граждански характер. За най-активните съвременни поети широкото разгръщане на гражданската тематика е дело с политическа важност. На всички е известна силата на образното въздействие на нашите идеи върху читателя. Да бъдеш извън политиката в творчеството, значи да бъдеш извън големите проблеми на своята страна, на своя век. Да си припомним един трагичен факт от историята на нашата поезия.

Почти всички големи български поети умират млади. Ботев, Яворов, Дебелянов, Ясенов, Милев, Вапцаров, Смирненски, Спасов... От случайно оцелели снимки и портрети ни гледат съвсем юношески лица. И тоя факт няма нужда от коментар. Една самодоволна, еснафски сантиментална, парфюмирана поезия не може да свърши своя път в неравно сражение или на разстрел във военно стрелбище. Посоката на нашите мисли, мисли на съвременни поети, се определя от обществено значимата поезия, наследство, което сме получили. Не е лесно да бъдеш наследник на млади революционери, за които съдбата на поета и съдбата на поезията се сливат, но е прекрасно. Тая поезия ни е оставила една ярка формула, Ботевото: „Силно да любят и мразят“, което подсказва, че политическата поезия е невъзможна без конфликт и борби.

Понякога искат да представят чисто външната тематична широта за проява на една богата и сложна личност в поезията, но тези опити винаги са оставали безплодни. Не може да бъде имитиран вътрешният свят на лирическия герой в гражданската поезия. Всичко в нея решава действителната личност на поета, изобразителната сила, с която той пречупва жизнения материал. И не случайно един поет тревожи и вълнува широк кръг от нашето общество дори с наглед най-личните си стихотворения, а друг поет, уж от по-обществена позиция не постига магичната сила на художествено и идейно въздействие. Изглежда тук колкото по-обществено активна, колкото по-естествена, искрено приобщена към новото в нашата страна е личността на поета, толкова по-значителна е неговата поезия в целия този диапазон — от интимни и философски — до остро политически теми.

Когато става дума за възпитанието на новото поколение поети, първият проблем, който възниква пред нас, е изграждането на личността на поета. Каквито и учители да има във формално отношение нашата млада поезия, каквито и условия да създаваме за нейното развитие, каквито и съвети да даваме от страниците на нашите литературни издания, въпросът за изграждането на общест-

вения характер на поета е бил и ще бъде на първо място. Това е пътя към една по-голяма самостоятелност на мисленето, към едно по-естествено изразяване на своето „аз“, към повече свои поетически открития, към по-ясно определение на целта. Нашата поезия постига най-голямо многообразие на форми и различни почерци там, където най-ярко личи индивидуалната особеност на познанието на живота, там, където словото най-активно се намесва в съвременните процеси.

Според мен не можем да противопоставяме публицистичната насоченост на поезията на нейната естетическа стойност. Напротив. Публицистичната насоченост често пъти създава условия за неподозирани образни и емоционални решения (Гео Милев, Никола Вапцаров, Пеню Пенев), неограничени възможности за мащабност, за поетически търсения, за експерименти. Тя дисциплинира поета, защото в стихотворната публицистика веднага блясва издайнически всяко отсъствие на собствена мисъл, всяка баналност, лъжечувство, неточен език. Тя дисциплинира поета и затова, защото го сблъсква с неимоверно повече трудности, със съвсем нови, непрочучени периметри. Нашата съвременна поезия се обогатява с все повече примери за това трудно единство на публицистична действеност и естетическа значимост.

Няма съмнение, че гражданската тема е една много трудна област за действие. Защото тя винаги е откривателство. Не случайно и Маяковски, и Вапцаров са поети-откриватели. Защото именно гражданската поезия се сблъсква първа с новото, тя първа търси средства за неговия израз, тя първа води борба за най-прогресивните идеали на човечеството. И трябва да се съжاليا, че нашата критика, като правило, само декларира своята вяност към гражданската поезия, но рядко пристъпва към изследване тенденциите на нейното развитие. Не е ли по-тревожна осъдителната съдържаност към всичко, което е истински ново, непривично, което „плаши“ със своята смелост и в съдържанието, и във формата.

Бих искала да подчертая, че в трудните задачи, които си поставя съвременната българска поезия за извисяване на своята гражданска позиция, съветската поезия играе огромна роля. Тя оказва силно въздействие на всички поколения наши поети; в последно време забелязвам едно много положително явление. Поети от най-младата генерация са увлечени в работа над преводи на най-изтъкнати съветски майстори. Това дава възможност на нашата младеж да се запознае с една голяма поезия в сериозна лабораторна работа. Самият преводчески процес се превръща в огромна школа на идейност и художественост.

Доказателство за това е няколкото блестящо преведени книги. Това не е едно случайно хрумнало решение, а действие, съобразено с възможностите на младата ни поезия.

Аз току-що завърших работата си и представих за печат две свои книги. Едната е стихосбирката „Глас от бъдещето“, която е моя своеобразна равносметка в тая юбилейна година. Другата е книгата „Вулканите на Мексико димят“, плод на един продължителен размисъл върху живота на една латиноамериканска страна и в сложните проблеми на нашето време.